

literatuře nastavěla do cesty schematická literární kritika, ale objektivní kritické zhodnocení díla všech českých spisovatelů bez výjimek a trapných prodlev.

První ministr informací poválečné vlády Václav Kopecký řekl před čtyřiceti lety delegaci českých spisovatelů – vedl ji tehdy Jan Drda – že náš lidově demokratický stát si hluboce váží práce každého spisovatele, i kdyby ten spisovatel napsal třeba jen jednu knížku; neboť jsme příliš malý národ, abychom si mohli dovolit luxus hazardovat s talenty.

(*Kmen* 1, 1988, č. 21, 26. 5., s. 5)

TÉMA NEJEN GENERAČNÍ

Štěpán Vlašín

Dávný moudrý postřeh říká o politice, že je uměním možného. Dá se vztáhnout i na literární historii. Článek Vladimíra Přibského Generační téma se zamýšlí nad mezerami ve slovníku Čeští spisovatelé 20. století: hlavně v něm postrádá emigranty (Ludka Šneppa, Ludvíka Aškenazyho, Vratislava Blažka, Karla Michala, Arnošta Lustiga), z dalších pak Ladislava Bublíka, Jana Procházku, Svatopluka Pekárka, Eduarda Hončíka, v nichž spatřuje průkopníky v zobrazení práce a vztahů ve výrobě za socialismu.

Protože jsem jedním z autorů kritizovaného slovníku, vydaného v roce 1985 nakladatelstvím Čs. spisovatel, chtěl bych uvést pár slov na vysvětlenou:

Vladimír Přibský se ve svém příspěvku zvysoka přenáší přes známá fakta, že v knihovnách byly knihy emigrantů dány v roce 1970 na index a volně se nepůjčují (tato omezení dosud nebyla zrušena) a že také hesláře slovníků zdaleka nezávisí jen na představách autorského kolektivu. Ten stál před nesnadnou alternativou: buď slovník s mezerami – nebo žádný slovník. Volili jsme první možnost, protože naše veřejnost po základních informacích volala – a od roku 1964 žádné důkladné slovníkové dílo o českých spisovatelích nevyšlo (ačkoliv Ústav pro českou literaturu ČSAV měl připraven k vydání další rukopis už v roce 1973).

Za druhé nutno si uvědomit, že slovník Čeští spisovatelé 20. století, redigovaný Milanem Blahynkou, je dílem *výběrovým* – i pokud jde o kvalitu, život díla, jeho dosavadní čtenářský ohlas atd. V tom navazuje na slovníkovou příručku Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století (Čs. spisovatel, 1973), s níž má být zanedlouho vydán jako dvoudílný celek. Je jistě chybou, že ve slovníku není Edvard Valenta nebo Ludvík Aškenazy, ale obávám se, že Ladislav Bublík nebo Eduard Hončík by sítím výběru stěží prošli.

Dnes se změnila situace, je možno otevřeně psát o řadě jmen a děl dříve tabuizovaných, jistě se to brzy projeví i v literárněvědné produkci. Tady se V. Příbský dopouští omylu, když od literární *kritiky* se domáhá hodnocení literatury šedesátých let – to už je dnes kompetence literární *historie*. A po téhle stránce mám pro V. Příbského radostnou zprávu:

Právě dokončujeme v brněnském literárněvědném oddělení Ústavu slavistiky ČSAV dějiny literatury od cyrilometodějských počátků po současnost. Končíme rokem 1988. Bude to nevelké dílo, 780–800 stran strojopisu, jednosvazkový „špalíček“, jaký po nás nakladatelství Čs. spisovatel vyžadovalo. Pokoušíme se být naprosto otevření; ve svazku se ocitnou i spisovatelé, kteří emigrovali, ovšem jen svými díly, která napsali a vydali u nás. Pouštět se za nimi do emigrace je nemožné, jejich zahraniční tvorbu neznáme a shánět ji by vyvolalo zbytečné komplikace. Takže píšeme o Kunderově Žertu nebo Vaculíkově Sekyře, o roli, jakou v době vydání tato díla hrála. Věříme, že to najde porozumění, a pokusíme se je zhodnotit tak objektivně, jak se nám to podaří. V létě by dílo mělo jít do nakladatelství.

Domnívám se, že normální poměry v literární historii nastanou tehdy, když o určitém období vyjdou ne jedny dějiny, které se stanou zákonem, jakousi kodifikací poznatků, ale z různých dílen během několika let se objeví například dva tři svazky, které si třeba budou v něčem odporovat, v něčem se doplňovat, a že tak vznikne jistý myšlenkový pohyb. Zatím pořád čekáme na zjevení, že vyjde dílo, které se hned stane normou, protože nic jiného v tu dobu neexistuje. V šedesátých letech vyšel tzv. „modrý“ spisovatelský slovník, kolem nebylo nic, kdo se do slovníku nedostal, málem přestal být spisovatelem. Jsou známa fakta, že bylo odvoláno pozvání spisovatele na besedu, protože se neocítl v tomto slovníku. Kdyby slovníků bylo několik, tak takové opomenutí nebo vkus redakčního kolektivu by se snadno korigovaly. V jednom slovníku by nebyl, do jiného by se dostal. V tom je jeden z důvodů, proč se na slovníky a dějiny nervózně čeká a každé slovo se pak váží na lékárnických vážkách. To nejsou normální poměry v literární historii.

Vydáme na dlouhou dobu zase jediné literární dějiny, a tak etika vědecké práce velí napsat je takové, aby se v nich nefalšovalo, aby v nich nebyly pokud možno mezery, abychom za nimi mohli stát ještě alespoň de-

set let. A to není tak malý požadavek! Psát dějiny v roce 1971, a z hlediska toho roku to bylo velmi obtížné, ne-li nemožné, vypadaly by tak, jak se tehdy uvažovalo a hodnotilo, ale z dnešního hlediska by byly nepoužitelné. Prostě – v tom vidím etiku vědecké práce: napsat dílo tak, abychom se za ně za deset let nemuseli stydět. A pod tímto tlakem se nepíše lehko.

A ještě jedna námitka k požadavkům Vladimíra Přibského: literární dějiny ani slovníky by neměly být muzeum, ale obraz živého organismu. Nemůže se do nich dostat každý, kdo vydal jednu dvě knihy. Autor, který je literárně „mrtvý“, jehož dílo nevychází (v nových vydáních), většinou se dostává do výčtu jmen v závorkách, ale nepodněcuje k novému rozboru. Musíme se smířit s tím, že řada tvůrců splní svou roli ve své době, například v jednom desetiletí – a pak z literárního povědomí mizí. Nechci prorokovat, ale bojím se, že to bude osud většiny příslušníků „neviděné generace“, za něž se Přibský přimlouvá.

(*Kmen* 1, 1988, č. 30, 28. 7., s. 5)

VYMKNUTA Z KLOUBŮ

Karel Sýs

Náhradní tabu

Představuji si reportáž ze závodu, v němž relativně moderní stroje chrlí jednu jedovatou trubičku za druhou, aby je nakonec nacpaly do krabiček potlaštěných ofsetem kvalitnějším než pro Dějiny umění.

Navrhoval jsem kdysi: Prodávějte cigarety na váhu a balené do kuléru a papír a tisk věnujte prvotinám mladých autorů. Kutnohorská Svata Barbora se jen usmála, zatímco milióny proudily, milióny, ze kterých se kouří, peníze, které – navzdory přísloví – smrdí dehtem.

„Vstupuji do zakázaného pásma,“ tvrdí Radek John redaktorovi L'Humanité.

Zatím vstupuje jen do dvířek právě odemčených. Ventil se otevírá, pára syčí a oblak kondenzované mlhy zakrývá shnilé interiéry nablýskaných staveb.

Ti, kdo dosud nemají AIDS a kdo ho taky nikdy nedostanou, se utěšují: „Vidíš, vidíš, ještě žes žil mravně!“